

"מר יערי, לא כן?"

התייר הישראלי — מועדוני לילה מפוארים, חנויות כל-בו ענקיות, תרבות אירופית, אולם אם לוקחים בחשבון את הנתונים האלה, התיירות המצרית היא די סבירה. היא מתאימה למימדי התיירות המצרית לארצות אחרות מסוג זה. כמה מצרים באים לדמאמק? או לבולגריה?

ידידי אומר שמאז מאי 1985 ביקרו בארץ ארבע קבוצות של תיירים מצריים. לפני חודש ביקרה כאן קבוצה של 49 איש ואשה. תיירת אחת אף כרעה ללדת בעת ביקורה אצלנו, וילדה במזל טוב ילד בכתייהחולים תל-השומר.

כל זה יכול להשתנות אם תוכל המדינה להציע למיליוני מצרים רבר שהם משתוקקים לו באמת. למשל: יש במצרים כמה מיליוני קופטים. לקופטים אלה יש מקום קרוב בישראל: דיר אלסולטאן, בכנסייה הקדושה בירושלים. אולם לפני 15 שנים המדינה ממשלת-ישראל את המקום הזה מרשות הכנסייה הקופטית המצרית לרשות יריבתה, הכנסייה הקופטית האתיופית, ומאז אסר האפיפיור הקופטי במצרים על המאמינים לעלות לשם לרגל. ידידי המצרי רמז לי רמז דק: "תחזירו לנו את דיר-אלסולטאן, ותראה כמה צליינים קופטיים יבואו לירושלים!"

רצח בשווייץ

מישהו זוכר את אמיל לודוויג?
נרמה לי שלא. ואולי בקושי.

אמיל לודוויג היה פעם סופר בעל שם עולמי. בשנות ה-30 נחשב כאחד הגדולים. הוא היה יהודי גרמני (שמו האמיתי היה אמיל לודוויג כהן, אך איש לא ידע זאת). שהתמחה במיוחד בכתיבת ביוגרפיות. ספריו על נפוליון, ביסמארק, וילהלם קיסר, גתה ואחרים היו רבי-מכר. הוא ריאיון את בניטו מוסוליני והתפעל ממנו. כשהנאצים עלו לשלטון ברח בעוד מועד. הוא נפטר ב-1948.

מדוע נזכרתי בו? מפני שעכשיו הוציאו בגרמניה מחדש ספר שכתב לודוויג ב-1936, על רצח המהפכני הנאצי בשווייץ, וילהלם גוסטלופ. הספר נקרא רצח בדאוס. הוא נכתב חודש אחרי המעשה, בסערה של רגשות, ופורסם באחד מבתי-ההוצאה הגרמניים הגולים בהולנד.

ב-4 בפברואר 1936 ירה הסטודנט היהודי רוד פראנקפורטר בנאצי השווייצרי והרגו. הוא נדון ל-18 שנות מאסר, נחנן בתום מלחמת-העולם השנייה, עלה לישראל ונפטר ב-1982.

לודוויג יצא להגנת פראנקפורטר, והצדיק את מעשהו בלהט. הספר נאסר להפצה לא רק בגרמניה הנאצית, אלא גם בשווייץ. עכשיו הופיע הספר, בפעם הראשונה, בגרמניה.

פראנקפורטר היה צעיר כלתי-אליהם. אשר רדיפת-היהודים בגרמניה גרמה לו ליטול לידיו אקדח ולבצע מעשה-הנקם. לודוויג ראה בו "רודי חדש", וקבע שהוא "רצח שמקורו בכבוד האבד". בגרמניה הנאצית שימש המעשה כעילה להגברת הרדיפות.

גוסטלופ הועלה לדרגת קרוש לאומי, לציון של הורטוס וסל (שעל שמו נקרא ההימנון הנאצי, שמילותיו יוחסו לו). אירונ של גוסטלופ הועבר במסע חגיגי לכל אורכה של גרמניה, והיטלר עצמו הספיד אותו בטקס-הקבורה. האיש, כך קבע, נפל קורבן לקשר שטני של היהדות הבינלאומית.

לפי המושגים המקובלים כיום היה פראנקפורטר "טרוריסט". בעינינו היה ונשאר גיבור לאומי, האיש שפתח בהתקוממות אשר הגיעה לשיאה הטראגי במרד גטו ורשה.

לודוויג

הטרוריסט הוא בהחלט עניין של גיאוגרפיה. הגיבור שלי הוא המחבל שלי, מעשה-ההגבורה שלי הוא פשע נתעב בעיניך. על כן לא יקום חוק בינלאומי אשר יקבע נורמות מוסכמות על הכל. הרצח בדאוס, לפני 50 שנה בדיוק, היה גם מבחינה זו אות לבאות.

דור מטומטם

הנה ציטוט:

"אין הם קוראים. אין הם קוראים גם עיתונים, מחוץ למדור הספורט והבידור. הבורות שלהם לגבי אישים עולמיים היא תהומית. הזכר באונייה את אלברט שווייזר וברטרנד ראסל, והם יאמרו: 'לא למדתי את זה!'. השיחה שלהם משוללת כל סקרנות אינטלקטואלית או דאגה לבעיות החברה. הם מדברים רק על ספרות וטלוויזיה, בתוספת קצת רכילות אישית. בעיניי הטלוויזיה ידיעה אכן מדהימה."

הדברים האלה לא נאמרו על הנוער הישראלי, אלא על גילאי ה-20 בארצות-הברית, חניכי האוניברסיטאות. זהו ציטוט מסיפרה של סוזן ליטוויץ על הדור החדש.

של חברתנו, שהיתה פעם רציונאלית ושפוייה. והו חלק מן התהליך הכללי של שקיעה כבוצ סמך של עבודת-אלילים ולאומנות קנאית ורתיות חשוכה, עבודת-כשרות-ומעוות של עכו"ם חרשים. ולהיבט הדתי:

איזה מין אלוהים הוא זה, המעניש חייל צעיר על כך שאביו קנה, בתוס'לב, מזוזה פגומה? האם אין זה הרבה יותר סביר להניח שאלוהים — היודע את הכל — יעניש את מייצר המזוזה, גם אם בנו יושב בשיבה תחת לשרת בלבנון?

כומתה ירוקה

חולצה צהובה

מישמרהגבול הוא חיל בעייתי, ותמיד היה כזה. אומנם עברו כבר 30 שנה מאז הלילה הנורא של כפר-קאסם, ואין לזקוף את הפשע המחריר ההוא על חשבון המשרתים בחיל עכשיו, אך הבעייתיות נשארה.

לפני שבועיים, כאשר הייתי בהפגנת-ההמונים נגד ועידת-כר

אורי אבנרי

ימיו
איש

בירושלים. הסתכלתי היטב בפניהם של אנשי מישמרהגבול. המימשעת במקום היתה חזקה מאוד, ולא היו חריגות חמורות. אך היה נדמה לי שלכמה מאנשי מישמרהגבול ממש דיגרגה האלה ביד. אולי הצטערו על כך שהם נמצאים בלב ירושלים העברית, ולא במרכז רמאללה.

הסתכלתי היטב בפניהם של אנשי-החיל, בשעה שהם טיפלו במפגנים ובשעה שהם טיפלו באנשי-הכנא. רבים לא טרחו להסתיר את אהדתם לתנועה הגיוענית.

בתנאים ערכו אנשי-הכנא כיפו הפגנה בעלת אופי נאצי מובהק. העילה היתה "חילול הגזע" — נערה יהודיה המקיימת יחסי-אבה עם צעיר ערבי, בחירת המקום — כשכונה מעורבת של יהודים וערבים — נועדה מאש לצורכי-פרובוקציה. ואכן, התפתחו תיגרות בין בניהם-המקום הערבים וקומץ אנשי-הכנא שבאו מבידול.

מישמרהגבול שמר על הסדר, וזהו תפקידו — אחרי ההחלטה השערורייתית של המישרה להחיל הפגנה כזאת במקום הזה. כמה פעמים אסרו הפגנה שמאלית בטענה שהיא "עלולה לגרום להפרעת הסדר הציבורי", בגלל התגובה הצפויה של יריבנו? הוועה אירעה לאחר-מכן: הנערים הערבים הובאו לתחנת המישרה כשהם בריאים ושלמים, ושם נערכה להם אורגיה סאדיסטית של הכאות.

"קציני-המישרה הם אנשי המערך, השוטרים הפשוטים הם חסידים-חרות ואנשי מישמרהגבול הם חסידים-הכנא". אמר לי מישהו. ואכן מתקבל רושם כזה: מישמרהגבול הוא חיל-שכירים. תפקידו העיקרי הוא "להשיל סדר" בשטחים הכבושים. שם אין מטפלים במפגנים כפי שטיפלו בילדיה-השומת של ירושלים מול בנייני-האומה. ברמאללה, בחברון ובשכם שומעים על כל צעד ושעל סיפורים על מעצרים המלווים בהתעללות — שיטה שכבר היתה לשיגרה.

האם יש טעם לשאת בכנסת מילים נמלצות על המאבק בגיוענות, כאשר קם במדינה, בכספי המדינה ובחסות המדינה, חיל שהגיוענות היא נר לרגליו, וכמעט וכותי-קיומו?

ילד מצרי בתל-השומר

"מה אתם רוצים, בעצם?" שאל אותי ידיר מצרי. "אתם כל הזמן מתלוננים על כך שלא באים אליכם תיירים מצריים. כמה תיירים אתם רוצים?"

אמרתי לו שאילו היה בא רק אחד מכל 100 מצרים לארץ, היינו יכולים לארח בבתי-המלון שלנו חצי מיליון מצרים.

הצרה היא שאין לחצי מיליון מצרים הכסף הדרוש לטיולים בחו"ל. ומי שיש לו הכסף, מעדיף לנסוע השנה — כמו בכל שנה — לפאריס וללונדון.

מה שיש לנו להציע — שמש, חופיים כחולים, עתיקות — יש גם למצריים בשפע. התייר המצרי האמיתי מחפש מה שמחפש

לרגע כעסתי על אהוד יערי. אבל רק לרגע. הוא מסר הודעה לעיתונות, שבה תקף את כליה-התיקשורת בצורה בוטה ביותר על טיפולם בפרשת אשתו. הוא האשים את העיתונות בהפצת השמצות, בהפרת כללי סוב-יודיצה, בנרדיפת סנסציות, ומה לא.

רציתי לכעוס, ולא יכולתי. וזאת משתי סיבות. ראשית, אני משתאה למראה הצורה שבה עמד במבחן. אני מנסה לנחש איך הייתי אני עומד במבחן כזה. נניח שרחל אשתי היתה לוקחת את אחד משגואי נפשה (ויש כמה כאלה) ומעבירה אותו במכונית-כביסה, או טוחנת אותו במטחנת בשר. איני בטוח שהייתי יכול לתפקד אחרי זה בקורירו ובמישמעת עצמית, כפי שאהוד ממשיך למלא את תפקידו בטלוויזיה. השבוע, כשי הופיע לראשונה אחרי זמן רב על המירקע, כשהוא מפרש את נאום המלך חוסיין, עקבו מאות אלפים אחרי הבעות-נפיו. לא ניכר בו דבר.

יערי

ויש עוד סיבה. אהוד יערי קשור באחת החוויות הגדולות בחיי. כמה ימים אחרי ביקורו של אנוור אל-סאדאת בארץ עליתי למטוס באתונה, כשבידי רכונן ישראלי בלי אשרת-כניסה, וטסתי לקאהיר. לארץ לא-נודעת. זאת היתה חוויה משכרת — לרדת בקאהיר, לעבור בין השוטרים והפקידים ההמומים בנמל-התעופה, ולבסוף לצאת לכביש.

איש השגרירות האוסטרית, שקיבל מברונו קרייסקי הוראה לראו לי, לקח אותי במכוניתו העירה. הייתי שיכור מרוב התרגשות ואושר. בשפת התנ"ך: הייתי כחולם.

נסענו ברחובות האגדתיים של לב קאהיר, עברנו על פני מלון שרתון שעל גדת הנילוס, ואז צעק מישהו את שמי.

מולנו באה מכונית, ובה אהוד יערי ואלכס גילעדי, שהגיעו יום או יומיים לפני. הם היו רחוסים בלימוזינה שחורה גדולה בחברת כמה קצינים של שרות-הביטחון המצרי שכבר הפכו ידידיהם. גם הם היו כחוגגים.

איני יודע מה חש הנרי סטנלי כאשר עבר את הג'ונגלים של אפריקה ונתקל בסוף בריידייר ליווינגסטון האבוד. כמה שעות או חודשים מראש הוכן לעצמו, לרגע זה, את הפסק בורדאלמונט: "מיסטר ליווינגסטון, אני מניח?" לא הכנתי לעצמי פסוק כזה מראש, ולכן לא שאלתי: "מר יערי, לא כן?"

היינו שלושה ישראלים בים של מצרים, בארץ שהיתה אך אתמול ארץ-אויב. רחוקה יותר מן הצד האפל של הירח. התי חבקנו, והמשכנו איש-איש לדרך. כעבור רבע שעה ראיתי כאפי לה גוש משולש ענקי: אחת הפירמידות של גיזה. זה היה שיא האושר, ולא היו לי הרבה רגעים מאושרים יותר בחיי.

מכיוון שחוויה זו קשורה ביצרי, אינני יכול לכעוס עליו. כעבור שנה חגגנו את הפגישת הזאת במועדון-הילד בירוש. אז גם פגשתי לראשונה (ונרמה לי שגם בפעם האחרונה) את אשתו חווה. ובכל זאת, לגופו של עניין: העיתונות בכללותה התנהגה בפרשה זו כיאומ. אילו נאסרה אשתו של כוכב הטלוויזיה המריקאית ולטר קרונקייט באשמת רצח, זה היה מופיע בכותרות הראשיות של כל עיתוני ארצות-הברית, וניו-יורק טיימס כראשם. יום אחרי יום — גם אלמלא היו בפרשה פרטים פיקאנטיים כמו מעורר גיחון. אם היו פשוט ושהם הגזמות בעיתונות הישראלית, זה אך מובן וטיבעי.

הכל נהגו באהוד יערי עצמו ככפפות של משי, לפני משורת הדיון. אילו היה סתם אדם בשם חיים יענקלביץ או משה אבוטבול, היו גם השוטרים וגם העיתונאים נוהגים בו אחרת.

בקיצור, אפשר להבין את זעמו של אהוד. אבל אין הוא צודק.

עבודת כשרות ומזוזות

אין לי דבר נגד מישפת החייל החטוף בלבנון, שמיהרה לבדוק את המזוזות בביתו ולהחליפן, משנמצאו פגומות. במצב נורא כזה, כל אדם מחפש דבר להיאחז בו. אם אמונה במזוזה או ספרית-הילים יכול לעזור, תבוא עליהם הברכה.

אבל משהו מדרגא אתי בסיפור קטן זה. והוא: שאין אנחנו רואים עוד בתופעה זו משהו חריג, משהו המעיד על ייאוש ומצוקת-נפש של אנשים פשוטים, אלא תגובה סבירה ותקינה. אם חייל נפל בשבי וחייו בסכנה, מובן שיש לחפש את הסיבה במזוזה לקויה. הרי כך אמרו רבנים ושרי-משלה בכמה הזדמנויות. לולא נהגו חיילותינו כזונות, לא היינו מפסידים את מלחמת-הלבנון.

ילדי פתחת-קוזה לא היו נדרסים על-ידי הרכבת אילו היו המזוזות בכתיים בסדר. במושב רובכ מכתפה על כיסא-גלגלים — מהרורה מודרנית של מטאטא — ושורטת אנשים.

הסיפורים על אקבוקי המים הקדושים של באבא-סאלי ובייבי-סאלי (על מישקל פאפא-דוק ובייבי-דוק בארץ הוודו) מתפרסמים כיום בעיתונינו כדברים מוכנים מאליהם. עבודת-האלילים המת פשטת במדינה אינה עוד תופעה הנפתסת כמחרידה וכמדאיגה, אלא כחלק בלתי-נפרד של חיינו הלאומיים. חורנו לאומנות הטפלות של ימיה-הבניים: משתטחים על קיברי קדושים, נושאים בתהלוכה שכיב מן הצל הצל האמיתי, פיסלי בתולה מזילים רמעות אמיתיות של דם. והצדע הבא: מחלת-הדבר פורצת מפני שהיהר דים שחו דם נוצרי, הבה נישור את המכשפות על המוקד.

זה לא פולקלור חביב. זה לא עניין ערתי. זה לא חומר פיקאנטי לעיתונות. זוהי השחתה של תרבותנו הלאומית. זוהי הידרדרות